

INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Yıl: 2, Sayı: 4, Eylül 2015, s. 308-319

Büşra ÇELEBİ¹, Pervin NEDİM BAL²

EVLİ BİREYLERİN DOĞUM SIRALARININ EVLİLİK UYUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ³

Özet

Bu araştırmada evli bireylerin doğum sıralarının evlilik uyum düzeyiyle bir ilişkisi olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca bireylerin uyum düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın evrenini, İstanbul'un farklı sosyo-ekonomik düzeyine sahip bölgelerinde yaşayan bireyler oluşturmuştur. Araştırma örneklemini 54 erkek ve 46 kadın olmak üzere toplamda 100 kişiyi kapsamaktadır. Çalışmada evli bireylerin evlilik uyum düzeylerini belirlemek için "Evlilik Uyum Ölçeği" (EUÖ) (Locke ve Wallace, 1959) kullanılmıştır. Ayrıca çiftlerin yaşı, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk oldukları, ikamet yerleri ve eğitim düzeyleri ile ilgili soruların bulunduğu kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Araştırma verilerinin analizinde tek yönlü varyans analizi, scheffe testi, basit korelasyon kullanılmıştır. Evlilik uyumu ile evli bireylerin doğum sıraları arasında bir ilişki olup olmadığını anlamaya yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre, eşiyile aynı doğum sırasına sahip bireylerin evlilik uyum puanlarının eşiyile farklı doğum sırasına sahip olanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Evlilik uyum düzeylerinin, bireylerin yaşları ve eğitim seviyelerine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Evlilik Uyumu, Doğum Sırası.

THE EFFECT OF BIRTH ORDER OF SPOUSES ON THEIR MARITAL ADJUSTMENT

Abstract

This study aims to investigate whether marital adjustment levels of the married individuals is correlated with their birth order. Moreover, it is examined if the adjustment levels of the individuals differentiate according to their age and educational level. The sample of the study consists of 54 males and 46 females, totally 100 individuals. Marital Adjustment Scale is used to collect data on individuals' marriage adjustment. For the analysis of the data, one-way ANOVA test, scheffe test and simple correlation are used. According to the results, it is found that the marital adjustment levels of the

¹ Tezsiz yüksek lisans öğrencisi, Fatih Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı.

² Yrd. Doç. Dr. Fatih Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, pervinbal@fatih.edu.tr

³ Bu makale Büşra Çelebi'nin Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlamış olduğu "Evlü Bireylerin Doğum Sırasının Evlilik Uyumu Üzerindeki Etkisi" (Mayıs,2015) adlı tezsiz yüksek lisans bitirme projesinden üretilmiştir.

individuals who have the same birth order with their spouses have high level of marital adjustment than individuals who have different birth order with their spouses. It is also found that marital adjustment levels do not differentiate according to the age and educational levels of the individuals.

Keywords: Marriage, Marital Adjustment, Birth Order.

GİRİŞ

Bu araştırmanın temel amacı evli bireylerin, evlilik uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu bağlamda, evli bireylerin doğum sıralarının, yaşının ve eğitim düzeyinin evlilik uyum düzeyiyle bir ilişkisi olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Evlilik, iki bireyin aile kurmak için kanunlar ve yasalar dâhilinde hayatlarını birlikte devam ettirecek şekilde bir araya gelmesidir. Doksanların sonuna kadar evlilik (resmi olarak) iki farklı cins arasında gerçekleşen bir olaydı. 2001 yılında Hollanda eşcinsel evlilikleri kabul eden ilk ülke olmuş ve eşcinsel evliliklerin kanunlar önünde kabul görmesini sağlamıştır ve dolayısıyla evliliğin tanımı, kimilerine göre büyük kimilerine göre küçük bir değişim yaşamıştır. Literatüre bakıldığında evliliğin birçok farklı tanımıyla karşılaşmak mümkündür. Lontz ve Synder (1969) ise evliliği belirlenmiş bir dizi hak ve görevlerle birlikte bir ya da daha fazla erkek ile bir ya da daha fazla kadının resmi ve cinsel birliği olarak tanımlar. Evliliğe bir farklı tanım da Glenn ve Flowers'tan gelir. Glenn (1991) evliliği, bireyin mutluluğunu sağlayan ve kişiliğinin gelişiminde önemli bir rol oynayan bir birim olarak tanımlar. Flowers'a (1993) göre ise evlilik, bireyin benliğini başkasının benliği ile birleşmesine imkân veren, kişiliğin gelişmesi ve mutlu olmasını sağlayan bir kurumdur (akt.Yeşiltepe, 2011:1-2). Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesine göre ise evlilik olgusu; "Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitime ve gözetimine beraberce özen göstermek ile yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar." şeklinde yer almaktadır (www.tbmm.gov.tr).

Evlilik kurumu yapısı gereği iki farklı şekilde değerlendirilir. Birincisi, evliliğin iptali, boşanma, ayrılık ve terk etme gibi " evliliğin sürekliliği" kavramıdır. İkincisi ise devam eden evliliğin " evlilik kalitesi" kavramıdır ki bu projede üstünde duracağımız temel konulardan birisi budur. Evliliğin kalitesi, evlilikte çiftlerin birbirleriyle olan uyumlarıyla doğru orantılıdır. Evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005: 40). Locke (1968) evlilik uyumunu; eşlerin birbirlerine ve evliliğin bütünlüğüne uyum sağlayacak şekilde değişiklikleri özümstedikleri, birbirleri ile iletişim kurabildikleri, anlaşmazlıkları her ikisini de memnun edecek şekilde çözümledikleri ya da anlaşmazlıklardan uzak durdukları; böylece birbirlerinden ve evlilikten mutluluk duydukları adaptasyonu olarak tanımlamıştır (akt.Yeşiltepe, 2011). Evliliğin niteliğini yordamada uyumun daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle evliliğin niteliğini değerlendiren çalışmalarda sıklıkla çift uyumunu değerlendiren ölçekler kullanılmaktadır. Tüm bu kavramların nasıl tanımlanacağı ya da nasıl ölçüleceği konusunda henüz bir fikir birliği olmaması nedeniyle, bazı araştırmacılar nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın ya da nasıl ölçülürse ölçülsün, bu kavramların içeriklerinin benzer olduğu ve her birinin etkileşimi ve tutumları betimlediğini ileri sürmektedirler. Özellikle evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları, aralarında yüksek korelasyon olması nedeniyle çok sık birbirine karıştırılmakta ve eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Doyumlu çiftlerin aynı

zamanda uyumlu çiftler olduğu belirtilerek bu iki kavramın birbirinden farklı kavramlar olmadığı ileri sürülmektedir. Buna karşılık bazı araştırmacılar ise, bu korelasyon katsayısının böyle yorumlanmasının yanlış olduğunu ileri sürerek doyum ve uyumun iki farklı kavram olduğuna işaret etmektedirler (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005: 40).

Bir birey için "evli" kelimesi kullanıldı mı akla ilk olarak gelen şey o kişinin bir hayat arkadaşının olduğudur. Yani evlilik her zaman birden fazla insan gerektirir ve birden fazla insanın olduğu her yerde birden fazla düşünce, inanış ve "kişilik" vardır. Evlilik uyumunun sağlanmasında elbette çiftlerin öncelikleri de çok önemlidir ve çiftlerin bu öncelikleri genellikle onların kişilikleriyle yakından ilgilidir. Evli çiftler arasında uyumunun sağlanamamasının sebepleri her ne kadar birbirinden çok farklı gözükse de temelde hepsi aynı şeye dayanır; çiftlerin birbirinden farklı kişilikleri. Birbirinden farklı kişilikler birbirinden farklı ihtiyaç ve istekleri de beraberinde getirir. Örneğin, kontrolcü bir kişiliğe sahip olan birey için evlilikte uyumun sağlanması belli bir düzene ve kurallara uymakla sağlanabileceken ve eşinden de aynı istikrarda olmasını beklerken farklı kişilikteki birey için evlilikte uyumun sağlanmasının ilk şartı yapılması gerekenlerden önce canının istediğinin yapılması olabilir. Kısacası evlilikte çiftlerin kişiliklerinin birbirlerini nasıl karşıladıkları çok önemlidir. Evlilik uyumu, çiftlerin evliliklerini bireysel olarak nasıl değerlendirdikleri ile tanımlanır. Bunun en önemli sebebi evlilik uyumunun çiftler için farklı anlamlar ifade ediyor olmasıdır. Yani çiftlerden birisi için evlilik uyumunun sağlanması için maddi sıkıntının olmaması yeterliyken, bir diğeri için maddiyatın dışında da bazı ihtiyaçların giderilmesi gerekir. Bireyler bir ilişkiye başlarken kişisel tutumlarını, dürtülerini, beklenti ve isteklerini bilinçli veya bilinçsiz biçimde belirleyerek hareket ederler. Bireyin duygu düşünce ve davranış tarzı onun kişiliğinin belirleyicisidir. İlişkiyi başlatma, sürdürme, ilişki sürecinden zevk alma, hayal kırıklıkları, uyum gösterme, sorun çözme ya da bunların tam tersi yaklaşımda bulunma ise tamamen kişiliğin etkisi altında gerçekleşen davranışlardır (Özbalcı, 2009:50). Bireyin kişiliğinin oluşumunda ise birçok öğenin etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Bu projede üstünde duracağımız konu kişiliğimizin oluşmasında önemli bir yeri olan çevresel faktörlerdir. Şu değişmez bir gerçektir ki " aile tutumu" bu çevresel faktörlerin başında gelir. Çoğumuz gözlerimizi uzan yıllar birlikte yaşayacağımız ailemize açarız ve ilk onları tanır ve örnek alırız dolayısıyla ailemizin kendi karakterleri ve bize olan tutumları kişiliğimizin gelişmesinde önemli bir yer tutar. Ebeveynlerin çocuklarına karşı olan tutumları çocuğun kaçınıcı çocuk olduğuyula da çok alakalıdır çünkü ebeveynler ailenin en büyük ve en küçük çocuğuna aynı şekilde davranmazlar. Yani buradan şu çıkartılabilir ki, kişinin "doğum sırası" da onun kişiliğinin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Doğum sırasının önemini vurgulayan ilk psikolog Alfred Adler'dir. Alfred Adler'e göre, doğum sırası, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, kişilik yapısının şekillenmesinde oldukça etkilidir. Doğum sırası ile kişilik arasındaki ilişkiyi inceleyen Adler, ailedeki diğer çocukların varlığına ve bunun çocuğun gelişimine etkilerine dikkati çekmiştir. Adler'e göre, çocuğun diğer kardeşler arasındaki durumu, özellikle dünyaya geliş sırası kendine özgü bazı sorunları da birlikte getirmektedir Dolayısıyla, çocuğun aile içinde nasıl bir konumu elde bulundurduğunu saptamak önemlidir; çünkü aile içindeki konumunu belirlemeden bir çocuğun anlaşılması güçtür (Karadeniz, 2008). Frank J. Sulloway (2007), doğum sırasının kişilik özellikleriyle ilintili olduğunu iddia etmektedir. İlk doğanların daha sorumlu, sosyal olarak baskın, daha az uyumlu ve yeni görüşlere sonra doğanlara göre daha az açık olduğunu iddia etmektedir (Başaranoğlu, 2011:14).

Türkiye’de evlilik uyumuyla ilgili araştırmalarda özellikle son yıllarda bir artış olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda birbirinden farklı değişkenlerle evlilik uyumu ya da doğum sırası arasındaki ilişkiler açıklanmaya çalışılmıştır ancak, doğum sırasının evlilik uyumu ile ilişkisini açıklayan bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Kahraman (2011), evli kadınlara uygulanan aile eğitim programının, evlilik uyumu ve aile sistemi üzerindeki etkisini incelemiştir. Yapılan araştırma sonrasında, uygulanan aile eğitim programı grup çalışmasının evlilik uyumunu ve aile sistemi içindeki duygusal tepki verebilme durumunu arttırmada etkili olduğu saptanmıştır. Ancak uygulanan eğitim programının aile sistemi içindeki problem çözme, iletişim, roller, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel fonksiyonda etkili olmadığı belirlenmiştir. Duman (2012), çalışmada mizaç ve karakter özelliklerini, evlilik uyumu ve cinsiyet açısından incelemiştir. Araştırma bulgularına göre zarardan kaçınma mizaç boyutu ile evlilik uyumu arasında negatif yönde, kendini yönetme ve işbirliği yapma karakter boyutları ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yenilik arayışı, ödül bağımlılığı ve sebat etme mizaç boyutları ve kendini aşma karakter boyutu ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, mizaç ve karakter özelliklerinin, evlilik uyumu ve cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Akar (2005) tarafından yapılan araştırma, yardım almak için Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Evlilik Danışma Merkezine (EDAM) başvuran çiftlerin, çift uyum düzeyleri, demografik özellikleri ve kişilik özelliklerini tespit etmek için yapılmıştır. Aynı zamanda bu verilerin boşanma aşamasında olan çiftler ve yardım talebi olmayan kontrol grubu ile karşılaştırmak, bu üç grup arasındaki benzerlik ve farklılıkları saptamak da amaçlanmıştır. Sonuç olarak eşler arası uyumun en yüksek olduğu grup kontrol grubu iken, bunu EDAM grubunun takip ettiği, mahkeme grubundaki çiftlerin uyumunun ise en düşük olduğu saptanmıştır. Erdoğan (2007) tarafından yapılan bir araştırmada, Psikiyatri Anabilim Dalı’na evlilikte ilişki sorunları nedeniyle başvuran 25 çift dâhil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre evlilikte sorunlar yaşayan çiftlerde kadınların bağlanma stillerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının öne çıktığı, erkeklerde ise kaçınma boyutundan yüksek puanlar alındığı görülmüştür. Başaranoğlu (2011), üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre psikolojik doğum sırası ile karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik beklentisi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelemesi amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, erkeklerin, kızlara oranla aile içinde kendilerini, daha fazla memnun edici/düzenleyici (büyük çocuk) ve sevimli/ikna edici (küçük çocuk) çocuk olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca karşı cinsle ilişkide, ilişkiyi başlatabilme konusunda erkeklerin, kızlardan daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. Odacı ve Kalkan (2007) tarafından psikolojik doğum sırası ile çok boyutlu mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla toplam 491 üniversite öğrencisi üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda psikolojik doğum sırası ile çok boyutlu mükemmeliyetçilik arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bunun yanı sıra psikolojik doğum sırasının, çok boyutlu mükemmeliyetçiliğin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonuçlarına göre Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile “Düzen”, “Hatalara Aşırı İlgili”, “Aile Beklentileri” ve “Kişisel Standartlar” gibi mükemmeliyetçilik alt ölçekleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ise “Düzen” ve “Aile Beklentileri” arasında negatif ve anlamlı bir ilişki gösterirken, “Davranışlardan Şüpheli” ve “Ailesel Eleştiri” ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki ortaya koymaktadır. Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile “Hatalara Aşırı İlgili”, “Davranışlardan Şüpheli”, “Aile Beklentileri”, “Ailesel Eleştiri” arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Tek Çocuk Psikolojik Doğum

Sırası ile “Hatalara Aşırı İlgisi”, “Davranışlardan Şüphesi”, “Aile Beklentileri”, “Ailesel Eleştirisi” arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu araştırmadan elde edilen diğer bir bulgudur. Yurt dışında yapılan araştırmalarda, Chen, Tanaka Hiramura, Shika, ve Uji (2007: 561-572), Japon Çiftlerin Evlilik Uyumunda Kişiliğin Rolü’nü araştırmış ve sonuç olarak çiftlerin evlilik memnuniyeti ile kişilik rolünün birbiriyle ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmalar eşlerin kişilik özelliklerinin bireyin evlilik uyumunu belirlediğini savunmaktadır. Gaunt (2006: 1401-1420), çift benzerliği ve evlilik memnuniyetini incelemiş ve bu kapsamda benzer eşlerin daha mutlu olup olmadıklarını araştırmak için 248 evli çiftle çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, çiftler arasındaki büyük benzerliğin, yüksek düzeyde evlilik doyumu ile ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Wunderer ve Schneewind (2008: 462-476) tarafından evlilik standartları, başa çıkma ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan araştırmaya 663 Alman evli çift katılmıştır. Araştırma sonucunda, stresli durumlarda destekleyici davranışların, kadın ve erkeklerde farklı durumlara aracılık ettiği, özellikle eşlerin destekleyici davranışlarının, evliliğin kalitesi açısından önemli olduğu ve eşlerin başa çıkma becerilerinin, evliliklerinden memnuniyet duymalarını sağladığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Lohman, Lohman ve Christensen (1985: 315-324) tarafından yaşları 11 ve 25 arasında değişen iki veya üç çocuklu 70 aile (toplam 170 çocuk) üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırmada ilk doğan çocukların %80 oranında büyük çocuk psikolojik özelliklerini taşıdığı belirtilmektedir. Yine ortanca çocukların pek çoğu üç psikolojik (birinci, ortanca, sonuncu) pozisyondan birini seçmiştir. Yapılan araştırmada büyük çocukların kendilerini zeki, sosyal, cana yakın ve iyi olarak tanımladıkları, ortanca çocukların ise daha az puan aldıkları tespit edilmiştir. İlk çocuklarla son çocuklar kıyaslandığında, diğer kriterlerden farklı olarak son çocukların kendilerini daha asi ve şımarık tanımladıkları belirtilmiştir. Yapılan araştırmada psikolojik pozisyon ile gerçek doğum sırası arasındaki farkın önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Ashby, LeCicero, Kenny (2003: 42-51) tarafından yapılan araştırmada kişilerin psikolojik doğum sıraları ile mükemmeliyetçilik düzeyleri incelenmiştir. Uyumlu mükemmeliyetçi, uyumsuz mükemmeliyetçi ve mükemmeliyetçi olmamak gibi üç alt bölüme ayrılan değişkene göre, uyumsuz mükemmeliyetçi ve mükemmeliyetçi olmayan grubu daha yüksek oranda psikolojik doğum sırasına göre ortanca olanların oluşturduğu saptanmıştır. Ayrıca psikolojik olarak en küçük olanların daha yüksek oranda mükemmeliyetçi olmayan grupta olduğu belirtilmektedir. Araştırmadan elde edilen şaşırtıcı bir bulguda büyük ve tek çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamasıdır. Bu durum ilk doğan çocukların tahttan indirilme deneyimleriyle açıklanmaktadır. Çünkü mükemmeliyetçi büyük çocukların, kendinin tahttan indirilmesine izin vermediği gibi sürekli başarı için mücadele edebileceği sonucuna varılmıştır.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, evlilik uyumu ile ilgili birçok araştırmanın olduğu görülmüştür (Çakır, 2008; Demiray, 2006; Erdoğan, 2014). Fakat evlilik uyumu ile evli bireylerin doğum sırası arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu konuda yer alan boşluk bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgular psikolojik danışma birimlerinde görev alan psikolojik danışmanlara, psikologlara, aile ve evlilik terapisi alanında çalışan psikolojik danışmanlara yardımcı olabileceği düşünülmüştür.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel ve ilişkisel yönetime dayalı bir araştırmadır. İlişkisel yöntem, ilişkisel istatistikleri kullanarak değişkenler arası ilişkileri ortaya koyan bir yöntemdir (Balcı, 2001).

Evren Örneklem

Araştırmanın evrenini 2014 yılında İstanbul Avrupa yakasının çeşitli ilçelerinde ikamet eden evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, bu evrenden rastgele yöntemiyle seçilen Bağcılar, Avcılar, Bakırköy, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Fatih ve Şirinevler ilçelerinden tesadüfi yöntemle belirlenen 100 evli bireydir. Örnekleme giren evli kadınların sayısı 54 erkeklerin ise 46'dır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan grubun kişisel bilgilerini ve doğum sıralarının belirlenmesini sağlamak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" ve evlilik uyumlarını belirlemek için "Evlilik Uyum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme araçları ile ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Evlilik Uyum Ölçeği

Çelik & Yazgan İnanç (2009) Evlilik Uyum Ölçeğinin Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirildiğini ve evliliğin niteliğini ölçen 15 maddelik bir ölçek olduğunu belirtmektedir. Evlilikte Uyum Ölçeği Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçeye adapte edilmiştir. Bu ölçek ile ilgili bilgiler Kışlak (1995, s.54-56) tarafından aktarılmıştır: Günümüze kadar pek çok araştırmada güvenilir ve geçerli kabul edilerek kullanılmıştır. Ölçeğin orijinalinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı örneklem, birbirleriyle evli olmayan 118 evli erkek ve 118 evli kadından oluşmuştur. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Ancak test-tekrar test güvenilirliğine bakılmamıştır. Geçerlik ile ilgili olarak yapılan çalışmada, ölçeğin, uyumlu ve uyumsuz grubu anlamlı olarak birbirinden ayırt ettiği anlaşılmıştır. Söz konusu çalışmada, klinik görüşmeler sonucu uyumsuz olarak belirlenen grubun sadece %17'si, uyumlu grubun ise %96'sı evlilik uyumunu ifade eden 100 ve üzeri puan almışlardır. Locke ve Wallace'ın geliştirdiği ölçekteki puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Bu durumda, en düşük uyumsuzluk puanı 2, en yüksek uyum puanı ise 158 olarak belirlenmiştir. Hunt 1987'de söz konusu puanlamayı basitleştirerek, toplam puanı 60'a indirmiş ve güvenilirlik çalışması sonucu Locke ve Wallace'ın orijinal testi ile aynı sonuçları elde etmiştir (kadınlar için $r=.92$, erkekler için $r=.94$). EUÖ, Kışlak (1995) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışması için EUÖ Kışlak (1995) tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra çeviriler 5 uzman psikolog ve bir de yabancı dil uzmanı tarafından kontrol edilip düzeltilmiştir. Kışlak (1995) güvenilirlik ve geçerlik göstergelerinin elde edilmesi için yaptığı çalışmada farklı eğitim ve gelir düzeylerinden olan 31 evli kadın ($X=33$, $ranj=22-53$) ve 31 evli erkek ($X=34$, $ranj=24-47$) olmak üzere toplam 62 gönüllü denekle gerçekleştirmiştir. Çalışmada EUÖ'nün iki yarım güvenilirliği .67 ve iç tutarlık katsayısı .80 bulunmuştur. EUÖ'nün ölçüt geçerliğinin saptanmasında Aile Yapısını Değerlendirme Aracından (AYDA) yararlanılmıştır. EUÖ'den elde edilen toplam puanlar ile AYDA'dan elde edilen toplam puanlar arası korelasyon hesaplanmış ve bu değer .66 olarak bulunmuştur. EUÖ'nün geçerliğine bir kanıt olarak, kadınların ve erkeklerin EUÖ ve AYDA'daki toplam puanları arası korelasyona bakılmıştır.

Geçerlik katsayısı kadınlar için .76, erkekler için .54 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda, ölçekten alınan puanlara bakılarak, uyumlu ve uyumsuz evli kişilerin ayırt edilmesini sağlayan puan değeri 43 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda, evli kişiler 43 ve üzeri puan almışlarsa evliliklerinde uyumlu; 43 altında puan almışlarsa evliliklerinde uyumsuz olarak belirlenmişlerdir (Akt: Polat, 2006; Çelik & Yazgan İnanç, 2009).

Verilerin Analizi

Araştırma ile ilgili bilgi formları toplandıktan sonra bilgi formlarının tümü araştırmacılar tarafından kontrol edilmiş, veriler kodlama yönergesine uygun olarak kodlandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ölçek formlarını istenen şekilde ve tam olarak dolduran bireylerin formları değerlendirmeye alınmıştır. Bilgisayarda kodlama formlarına aktarılan veriler, SPSS 15.0 programında analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde tek yönlü varyans analizi, çoklu regresyon analizi, basit korelasyon kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amaçlarına ilişkin yapılan istatistiksel işlemler sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Tarama Modeli İle Elde Edilen Bulgular Ve Yorum

Tablo 1. Yaşa Göre Evlilik Uyumu Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	408,792	3	136,264	.700	.554
Within Groups	18682,518	96	194,610		
Total	19091,310	99			

Evli bireylerin uyum düzeylerinin yaşa göre ANOVA sonuçları tablo 1’de verilmiştir. Analiz sonuçları, evli bireylerin uyum düzeyleri arasında bireylerin yaşları bakımından anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $F(3, 96)=.700$, $p>.01$. Başka bir deyişle, evli çiftlerin uyum düzeyleri, yaşa bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Tablo 2. Doğum Sırasına Göre Evlilik Uyumu Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	11421,759	2	5710,879	72,228	.000
Within Groups	7669,551	97	79,068		
Total	19091,310	99			

Evli bireylerin uyum düzeylerinin doğum sırasına göre ANOVA sonuçları tablo-2’de verilmiştir. Analiz sonuçları, evli bireylerin uyum düzeyleri ile doğum sırası (farklı doğum sırasına sahip olan çiftler, küçük-orta-büyük doğum sırasına sahip olan çiftler, aynı doğum sırasına sahip olan çiftler) arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. $F(2,97)=72.22$, $p<.01$. Başka bir deyişle, evli çiftlerin uyum düzeyleri doğum sırasına bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir.

Tablo 3. Doğum Sırasına Göre Evlilik Uyum Puanlarının Scheffe Testi Sonuçları

	Doğum sırası	N	Subset for alpha=.05		
			1	2	3
Scheffe	farklı	23	24,39		
	küçükortabüyük	30		45,37	
	aynı	47			51,38
	Sig.		1,000	1,000	1,000

Uyum puanları arasındaki farkların hangi doğum sırası arasında olduğunu bulmak için yapılan Scheffe testinin sonuçları tablo 3’de verilmiştir. Sonuçlara göre, aynı doğum sırasına sahip olan bireylerin ($X=51.38$, $S=5.85$) ve birisinin ortanca çocuk olduğu bireylerin ($X=45.37$, $S=8.56$) evlilik uyumlarının, farklı(zıt) doğum sırasına sahip olan bireylerden ($X=24.39$, $S=13.42$) daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Evlilik Uyumu Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	620,183	6	103,364	.520	.792
Within Groups	18471,127	93	198,614		
Total	19091,310	99			

Evli bireylerin uyum düzeylerinin eğitimlerine göre ANOVA sonuçları tablo 4’de verilmiştir. Analiz sonuçları, evli bireylerin uyum düzeyleri arasında bireylerin eğitimleri bakımından anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $F(6,93)=.520$, $p>.01$. Başka bir deyişle, evli çiftlerin uyum düzeyleri, eğitime bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

Tablo 5. Uyum ve Yaş Arasındaki Korelasyon

		Uyum puanı	re.yas
Uyum puanı	Pearson Correlation	1	.142
	Sig. (2-tailed)		.160
	N	100	100
re.yas	Pearson Correlation	.142	1
	Sig. (2-tailed)	.160	
	N	100	100

Tablo 5’in incelendiğinde, örneklemin yaşı ile evlilik uyumları arasında anlamlı bir Korelasyon bulunamamıştır ($r=0.142$, $p>.05$). Yani, bireylerin yaşları ile evlilik uyum düzeyleri arasında her hangi bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Başka bir deyişle, evli çiftlerin uyum düzeyleri, yaşa bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde ise, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen sonuçlara ve bu sonuçların yorumuna yer verilmiştir.

Araştırmanın ana amacı olan evlilik uyum puanlarının, örneklemin ve eşlerinin doğum sıralarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamaya yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre, eşiyile aynı doğum sırasına sahip bireylerin evlilik uyum puanlarının eşiyile farklı doğum sırasına sahip olanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum çiftlerin farklı doğum sıralarından dolayı farklı kişilik özelliklerine sahip olmalarına ve bu yüzden anlaşmazlık yaşamalarına bağlanabilir. Büyük çocuklar ilginin merkezi olmaya alışkındır, sorumluluk duygusu gelişmiştir ve başkalarını korumaya, onlara yardım etmeye çalışmaktadır. Kontrollü olmak, onlar için oldukça önemlidir. Küçük çocuklar ise kendisinden sonra gelen kardeş olmadığı için, yarışmak ve annenin ilgisini paylaşmak zorunda kalmaz. En küçük çocuk, bazen ailenin ilgisinin başka yönlere çevrildiği geç bir dönemde gelebilir ve fazlalık olarak karşılanabilir. Ancak çoğu kez ailenin oyuncak bebeği olur ve şımartılır. Çevresi onunla “sevimli küçük çocuk” olarak ilgilenir, onların gözünde her zaman çocuk kalır. Böyle bir durum, en küçük çocuğun benmerkezci tutumlar geliştirmesine, kendisinden daha güçlü ve yetenekli gördüğü kardeşlerinin varlığından kaynaklanan bir yetersizlik duygusu yaşamasına neden olabilir (Geçtan, 2013).

Evlilik uyum puanlarının, örneklemin yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamaya yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre, örneklemin yaşları ile evlilik uyumları arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu durum örneklemin yaşlarının büyük ya da küçük olmasının evlilik uyumu üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını gösteriyor. Sonucun bu şekilde çıkmasında, günümüzde artık evliliğe adım atan bireylerin evlilik kurumu hakkında daha fazla bilgiye sahip olması etkili olabilir. Günümüzde evlenecek olan ya da evli çiftler, evlilik konusunda ve evlilikte yaşayabilecekleri sorunlar konusunda daha bilinçli. Yalçın (2014) ise çalışmasında kadınların evlilik uyumlarıyla yaşları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulmuştur. Yaptığı araştırmada 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik uyumlarının, 21-30 yaşlarındaki kadınların evlilik uyumlarından daha yüksek olduğunu belirlenmiştir ve bunun nedeni olarak 41 ve üzeri yaşlardaki kadınların eşleri ile uyumlarının yüksek olduğu veya evlilikten beklentilerinin azalması olarak açıklamıştır. Ayrıca, yaş grubu olarak 41 ve üzeri toplumda yetişkin evlat sahibi olma dönemleri olduğunu ve 21-30 yaşlarındaki kadınların ise çocuklarının gereksinimleri ve problemlerinin yoğun olduğu dönem olması nedeniyle evliliklerinde en önemli unsuru teşkil etmekte ve evlilik uyumunun düşük olmasına neden olduğu belirtmiştir

Evlilik uyum puanlarının, örneklemin eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik analiz sonuçlarına göre, örneklemin sahip oldukları diplomalarının evlilik uyumları üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bu durum evli bireylerin eğitimlerinin yüksek ya da düşük olmasının evliliklerindeki uyum üzerinde bir etkisi olmadığını göstermektedir. Demografik bilgilerde örnekleme sadece kendi eğitim seviyeleri sorulmuştur eşlerinin eğitim düzeyleri dikkate alınmamıştır. Eğitim seviyelerine göre evlilik uyum puanının değişmemiş olması bireylerin eşleriyle aynı eğitim düzeyine sahip olma ihtimalini düşündürmektedir.

Sonuç olarak evli bireylerin evlilik uyumuyla doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki olduğu, ancak evlilik uyumu ile bireylerin yaşı ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı

ortaya çıkmıştır. Sonuçlar doğrultusunda bu konuyla ilgili araştırmacılara aşağıdaki öneriler sunulabilir.

Öneriler

1-Bu araştırmadaki sonuçlar İstanbul ‘un farklı semtlerindeki çalışmaya katılmaya gönüllü olan 100 evli bireyden elde edilen verilerle sınırlıdır. Bu konudaki araştırmaların daha büyük bir örneklem grubuyla yapılması yararlı olacaktır.

2- Konu ile ilgili araştırma yapacak olan araştırmacıların, örneklem için daha kapsamlı demografik bilgi içeren bir form oluşturmaları, doğum sırasının evlilik uyumu üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

3-Uygulama alanında ise bu araştırmadan elde edilen verilerin evli bireyler ile çalışan tüm uzmanlara çalışmalarında ışık tutacağı, çiftlerin evliliklerinde yaşadıkları uyumsuzlukların nedenlerini daha iyi tanımlayabilecekleri düşünülüp bu araştırmadan yararlanmaları tavsiye edilir.

4- Bu araştırmada eğitim düzeyi ve yaşı sadece örneklemin kendi eğitim düzeyi ve yaşıyla sınırlıdır, eşlerinin eğitim düzeyi ve yaşı alınmamıştır. Bu konu üzerinde araştırma yapacak olan araştırmacıların örneklemden bu bilgileri talep etmeleri onların daha kapsamlı sonuçlara ulaşmalarını sağlayacaktır.

5- Konu ile ilgili araştırma yapacak araştırmacılara örneklemin eğitim durumlarını daha genel kategorilere ayırmaları tavsiye edilir. Bu araştırmada eğitim düzeyleri arasında fark çıkmamasının sebebi eğitim düzeylerinin çok fazla bölünmüş olması olabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması*. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi. Uzmanlık tezi.
- Ashby, Jeffry, Kenny A. LoCicero, Mary Catherine Kenny, (2003), “The Relationship of Multidimensional Perfectionism to Psychological Birth Order”, *The Journal of Individual Psychology*, 59 (1), 42–51.
- Balcı, A. (2001), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 3.bs., Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Başaranoğlu, Y. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Psikolojik Doğum Sırası ile Karşı Cinsle İlişkide Sosyal Yetkinlik Beklentisi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chen, Z., Tanaka, N., Uji, M., Hiramura, H. ve Shika, N. (2007). The role of personalities in the marital adjustment of japanese couples. *Social behavior and personality*, 35 (4), 561-572.
- Çakır, S. (2008). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çelik, M., & Yazgan İnanç, B. (2009). Evlilik Doyum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 18, Sayı 2, 2009, Sayfa 247-269.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Duman, M. (2012). *Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Evlilik Uyumu ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., ve Alpkan, R.L., (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, 18 (1), 39-47.
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi.
- Erdoğan, T, S.& Kuruoğlu, A.(2014). Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25(1):9-18.
- Gaunt, R. (2006). Couple similarity and marital satisfaction are similar spouses happier? *Journal of Personality*, 74 (5), 1401-1420.
- Geçtan, E. (2013). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar* (21. Basım). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Kahraman, Z. (2011). *Bir Evlilik ve Aile Eğitimi Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna ve Aile Sistemine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karadeniz, S. (2008). *Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Lohman, J., Timoty G. ve Lohman, Oscar C.. (1985), "Psychological Position and Perceived Sibling Differences", *Individual Psychology*, 53, 89- 104, 315– 324.
- Odacı, H. ; Kalkan, M. (2007), "Psikolojik Doğum Sırası ve Ana-Babaya Bağlanma: Okul Öncesi Öğretmen Adayları Üzerine Bir Çalışma", *II. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özbalcı, N. (2009), "Evlilik Öncesi İlişkiler", H. Yavuzer, E.(Editör), (2009), *Evlilik Okulu*, (3. baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Eğilimleri arasındaki İlişkinin Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler enstitüsü, Ankara.
- Wunderer, E., & Schneewind, K.A. (2008). The relationship between marital standards, dyadic coping and marital satisfaction. *European Journal of Social Psychology*, 38, 462–476.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Kahramanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 250-261.

Yeşiltepe, S, S. (2011). *Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyi Oluş ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.